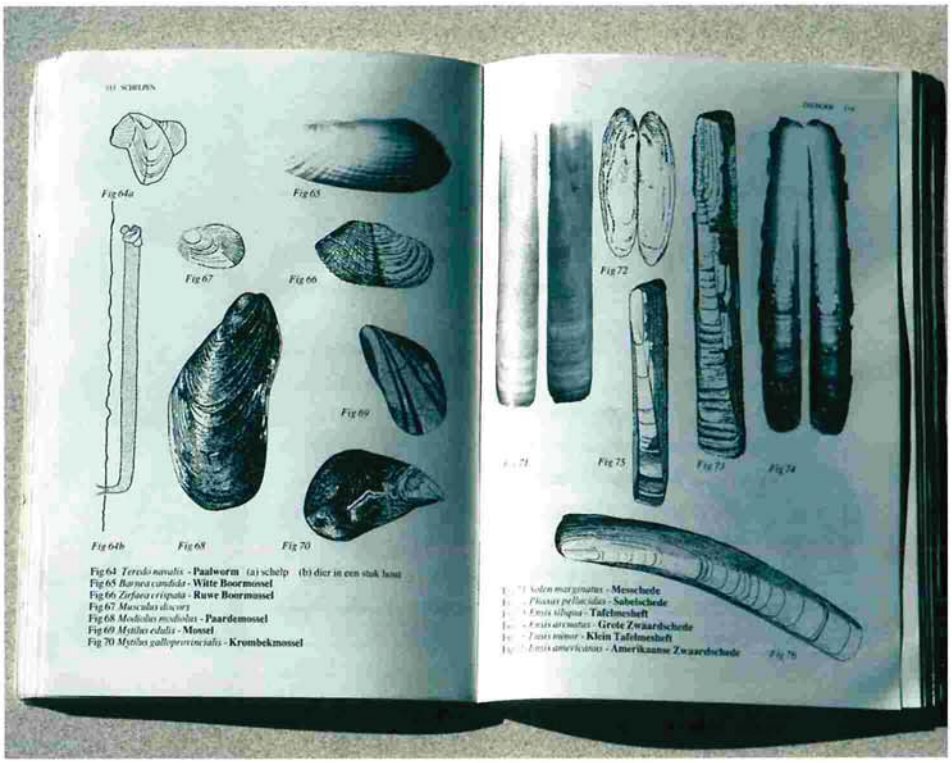
Arthur Oosterbaan

Als u overweegt een veldgids te kopen, bedenk dan eerst wat u wilt. Wilt u een boek met mooie plaatjes en interessante informatie over de natuur, dan moet u geen veldgids kopen. Wilt u een heel gezin stimuleren om op vakantie aan veldbiologie te doen, dan is een beginnersgids geschikt. Wilt u verder gaan, koop dan een gids voor gevorderden.

Een goede veldgids

Er zijn twee soorten veldgidsen, voor beginners en gevorderden. Aan een goede beginnersgids heeft een gevorderde niets, en andersom. Beide soorten gidsen moeten de volgende kenmerken hebben:

- Klein, stevig in elkaar, geen overbodige informatie. Je moet ze immers meesjouwen! Foute voorbeelden: *Paddestoelen en schimmels van West-Europa* van Roger Philips, in stoeptegelformaat, en de oude Bruun's vogelgids, die na twee excursies uit elkaar viel. Later is deze gids wat dit betreft verbeterd.
- Tekeningen zijn beter dan foto's, kleur beter dan zwart-wit. Bij foto's heb je altijd verschillen in belichting en achtergrond en dat is verwarrend. Tekeningen in dezelfde stijl, door dezelfde tekenaar. Fout voorbeeld: *Het Zeeboek*, met plaatjes van allerlei tekenaars, waaronder ondergetekende.
- De tekeningen moeten exact zijn, maar ook mooi, tot de verbeelding sprekend. Daar kom ik later op terug. Aandachtstreepjes bij kenmerkende onderdelen kunnen handig zijn.
- Tekst bij het plaatje, anders blader je je een ongeluk. Fout voorbeeld: *Petersons Vogelgids*. Hoeveel ik daar niet in gebladerd heb, terwijl de vogel wegvloog! De tekst hoeft niet te beschrijven wat je op het plaatje ziet, vergelijk *Alice in Wonderland*: „*If you don't know what a Gryphon is, look at the picture.*" Het formaat moet erbij staan, de Nederlandse en de wetenschappelijke naam, de beste link naar verdere informatie.

VELDGIDS VOOR BEGINNERS

Een veldgids voor beginners gaat over een nader omschreven klein gebied of biotoop, bevat de algemene, opvallende en kenmerkende soorten, en:

- index in het Nederlands,
- adressen en websites van organisaties waar de lezer mee verder kan,
- ecologische informatie over het gebied of biotoop,
- praktische indeling van de soorten, naar afmeting, vorm of kleur.

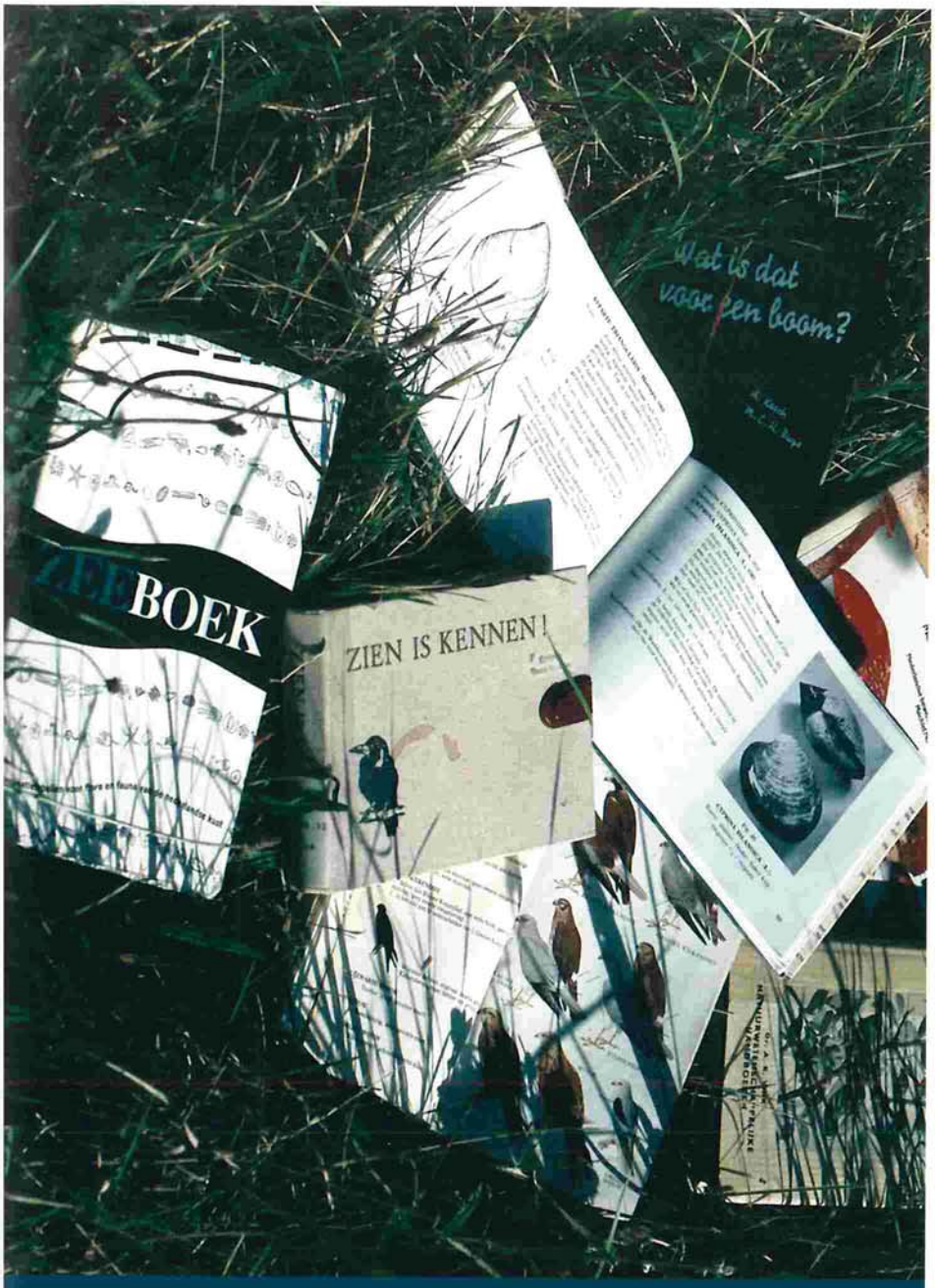
De tekst gaat uit van de gebruiker, van de plek waar het gidsje terechtkomt: zomerhuisjes, kajuiten, tenten en auto's. Voorbeelden: wadgids en strandgids die ik zelf heb geschreven. Veel van dit soort gidsen bestaan nog niet: het publiek snakt naar een gids voor Zuid-Limburg, de Veluwe, de Ardennen, de Friese Meren!

VELDGIDS VOOR GEVORDERDEN

Een veldgids voor gevorderden geeft een compleet overzicht van een bepaalde soortgroep voor een nader omschreven groot gebied of biotoop: Nederland bij planten, Europa bij vogels. Zo'n gids heeft:

- een index met wetenschappelijke en Nederlandse namen,
- een bibliografie,
- een verklaring van determinatietermen,
- een systematische indeling,
- indien relevant, zijn jeugdstadia, winterkleden, etcetera opgenomen.

De tekst is strak opgezet, voor alle soorten exact dezelfde informatie, vergelijk de bijlage van de *Veldgids Zoogdieren* van de KNNV-uitgeverij, waarin de mens net zo is beschreven als de bosspitsmuis. Facultatief maar prettig zijn Franse, Duitse en Engelse namen, een determinatietabel en verspreidingskaartjes. Voorbeelden zijn de genoemde zoogdierengids, *Heukels' flora van Nederland* van R. van der Meijden en *Petersons vogelgids*. Deze boeken kunnen uitgroeien tot instituten.

„Er zijn twee soorten veldgidsen, voor beginners en gevorderden. Aan een goede beginnersgids heeft een gevorderde niets, en andersom." FOTO: ARTHUR OOSTERBAAN
Links: Twee pagina's uit *Het Zeeboek*, een uitgave van de Nederlandse Jeugdbond voor Natuurstudie: ..Fout voorbeeld: het boek bevat plaatjes van allerlei tekenaars."

SCHIJFJE VOOR ZAKCOMPUTER?

De onvolprezen KNNV-uitgeverij, maar ook andere als Tirion en Elsevier hebben goede veldgidsen uitgegeven, voor bijna alle soortgroepen. Misschien gaat dit soort gidsen wel verdwijnen. Wellicht worden ze vervangen door een pda, een cd-rom-achtig schijfje dat je in een zakformaat computer kunt stoppen. De eerste voorzichtige stappen in die richting zijn al gezet bij planten en paddestoelen.

MISLUKKINGEN

Het komt nogal eens voor dat een gids beide doelgroepen wil bedienen. Dat loopt op een mislukking uit. Een veldgids als de *Algemene natuurgids van Europa* schiet zijn doel totaal voorbij. De beginner kan er de weg niet in vinden en de professional heeft er niets aan. Vaak is bij beginnersgidsen het aantal soorten of het biotoop te klein bemeten of ongelukkig gekozen. Een boekje over paddestoelen met vijftig soorten erin is goedkoop, maar je hebt er niets aan. Als je een paddestoel tegenkomt, weet je vrijwel zeker dat hij er niet in zal staan.

TEKENINGEN EN VERLANGENS

Waarom moeten de tekeningen tot de verbeelding spreken? Dat heeft te maken met de evangelische waarde van een veldgids. Het is een opzoekboek met beloften: „*Als je er op uit trekt en goed kijkt, kun je al dit moois tegenkomen*". Je kunt gericht zoeken naar hiaten in je waarnemingen. Bij veel vogelaars, in feite gefrustreerde, zo u wilt verlichte jagers, ontaardt dat in het irritante soortentikken of twitchen.
Een goede veldgids laat je hartstochtelijk verlangen naar de betoverende verschijning van de Reuzendikhoed, de Nijmeegse kapel, de Gemarmerde zwemkrab, de Scharrelaar... Die moeten dan wel in al hun pracht zijn afgebeeld! Het belang van die verlangens voor de natuurbescherming is evident.

KOOPTIPS

Als u overweegt een veldgids te kopen, bedenk eerst wat u wilt. Wilt u een boek met interessante informatie over de natuur hebben, met mooie plaatjes, dan moet u geen veldgids kopen. Want daarin is veel weggelaten! Wilt u een heel gezin stimuleren om op vakantie aan veldbiologie te doen, dan is een beginnersgids geschikt. Wilt u verder gaan, koop dan een gids voor gevorderden.
Kijk vervolgens wat er te koop is. Vraag bij een gids voor gevorderden advies bij een deskundige. Vaak hebben die veel in de kast staan. Kijk of een gids die u overweegt te kopen, vertaald is. Vaak staan er dan soorten in die u in Nederland nooit tegen zult komen, omdat ze bijvoorbeeld in de bergen thuishoren. Denk bij de aankoop van een gids voor gevorderden niet te veel aan de portemonnee. Ze zijn duur, maar u hebt er uw hele leven plezier van.
Gidsen voor beginners kunt u makkelijk zelf op hun kwaliteit beoordelen, kijk naar de hierboven genoemde eisen. Let vooral op de omschrijving van het biotoop of gebied: hoe nauwkeuriger, des te beter. Deskundigen spreken vaak denigrerend over gidsen voor beginners. Ze fulmineren over de onwetenschappelijkheid en de onvolledigheid en leggen de eisen van een gids voor gevorderden op aan zo'n 'flutboekje'. Dan blijft er weinig van over. Maar de doelgroep van beginners stelt nu eenmaal andere eisen.

Arthur Oosterbaan is natuurgids bij EcoMare op Texel.